

ваційної діяльності в межах СЕЗ і ТПР Львівської, Волинської та Закарпатської областей.

2.7. Розробити і апробувати в одному з провідних вищих навчальних закладів кожної із західних областей України проекти створення академічних бізнес-інкубаторів інноваційного спрямування.

2.8. Ініціювати надання повноважень і функцій з управління і розвитку науково-технологічної та інноваційної сфери, трансферу технологій, використання захисту інтелектуальної власності до Головних управлінь економіки обласних державних адміністрацій.

Бібліографічні посилання

1. Статистичний збірник «Регіони України – 2010». Ч. II; за ред. О. Осауленка. – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – С. 418.
2. Офіційна веб-сторінка Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
3. Комплексна економічна доповідь. Інноваційна діяльність підприємств Львівщини у 2010 році. Головне управління статистики у Львівській області. – 2011. — 31 травня (№ 4-04/99). – 17 с.
4. Обласні управління статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/statinf/nauka.html>; <http://stat.if.ukrtel.net/>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.stat.uz.ua/statinfo/nauka/nauk_dijaln_2011.pdf
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ternstat.tim.net.ua/statinfoNI.html>
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.stat.lviv.ua/ukr/si/inf_2009.php?v_id=1&code=07&show=1&show1=1
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gorstat.kiev.ua/prhp3?c=255&lang=1>
9. **Малицький Б. А.** Від фундаментальної науки до реальної практики інноваційного розвитку економіки / Б. А. Малицький // Наука та наукознавство. – 2010. – № 1. – С. 3–13.
10. **Коюда В. О.** Концептуальні аспекти формування регіональної інноваційної системи / В. О. Коюда, Т. І. Мазко // Пробл. науки. – 2009. – № 8. – С. 8–14.

Надійшла до редколегії 20.02.2012 р.

УДК 338.28

О. В. Пирог

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ РОЗРОБОК В УМОВАХ РОЗВИТКУ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Досліджені світові тенденції інноваційного розвитку, здійснено дослідження методологічних засад комерціалізації науково-технічних розробок, визначено місце та значення вищих навчальних закладів у процесах комерціалізації науково-технічних розробок в умовах розвитку постіндустріального суспільства.

Ключові слова: комерціалізація, науково-технічні розробки, об'єкти, суб'єкти та процес комерціалізації, вищі навчальні заклади, економічний розвиток, постіндустріальне суспільство.

Исследованы мировые тенденции инновационного развития, проведено исследование методологических основ коммерциализации научно-технических разрабо-

ток, определены место и значение высших учебных заведений в процессах коммерциализации научно-технических разработок в условиях развития постиндустриального общества.

Ключевые слова: коммерциализация, научно-технические разработки, объекты, субъекты и процесс коммерциализации, высшие учебные заведения, экономическое развитие, постиндустриальное общество.

The article present the global trend of innovative development, a study of methodological foundations of commercialization of scientific and technical elaborations, the role and importance of higher education in the process of commercialization of scientific and technical elaborations at post-industrial society.

Key words: commercialization, scientific and technical development, object, subject and process of commercialization, higher colucational institutions, economic development, postindustrial society.

Вступ. Друга половина ХХ ст. стала початком нової – постіндустріальної епохи, серед відмінних рис якої швидкий науково-технічний прогрес, радикальні зміни структури суспільного багатства і зайнятості, задоволення основних потреб більшості жителів розвинених країн завдяки досягнутому виробничому потенціалу, поява ознак витіснення творчістю традиційних форм праці, затвердження постіндустріальної системи цінностей, у центрі якої – людина з її прагненням до самовдосконалення.

Е. Фелпс [1] називає «економіку індустріального типу» традиційною економікою, а «економіку постіндустріального типу» – сучасною економікою, яка приходить на зміну першій у другій половині ХІХ ст. – другій половині ХХ ст. та в результаті процесу трансформування більше ототожнюється з поняттям «держава», ніж «економіка». Він стверджує, що парадигма традиційної економіки є застарілою, оскільки діяльність суб'єктів господарювання у значній мірі визначається та залежить від зовнішніх чинників. В основі безперервного економічного розвитку знаходяться піднесення науки, досягнення технічного прогресу, розширення технологічного застосування його результатів, що дозволяє підвищувати якість продукції і послуг, оновлювати їх асортимент, перерозподіляти ресурси та частково заміщати їх гостродефіцитні складові, знижувати на цій основі загальну ресурсомісткість виробництва, дотримуватись екологічних вимог та обмежень, які ставить суспільство [2, с. 11]. Ці базиси викликають зміни у структурі економіки, відносинах власності, у перерозподілі доходів та потреб суспільства.

Постановка завдання. Питання комерціалізації науково-технічних розробок та трансферу технології розглядають у своїх працях вітчизняні та іноземні науковці: Р. Друкер [3], Т. Єгорова [4], Н. І. Комков [5], О. М. Ляшенко [6], Л. І. Федулова [7] та ін. У той же час питання участі вищих навчальних закладів у процесах трансфер технологій досліджують В. А. Журавльов [8], П. Г. Перерва, А. В. Косенко, О. П. Косенко [9], І. О. Совершина [10], М. П. Федоров [11], А. Н. Чупров [12]. Проте недостатньо уваги приділяється саме комерціалізації науково-технічних розробок, а також участі та значенню вищих навчальних закладів у процесах комерціалізації.

Метою статті є висвітлення світових тенденцій інноваційного розвитку, дослідження методологічних засад комерціалізації науково-технічних розробок, установлення місця та значення вищих навчальних закладів у процесах комерціалізації науково-технічних розробок в умовах розвитку постіндустріального суспільства.

Результати. Для сучасної економіки характерні такі явища: хвилі бурхливого росту, суттєві коливання ділової активності, дисбаланси, інтенсивна взаємодія співробітників та інтелектуальний розвиток працівників. Відповідно визначальний вплив на сучасну економіку мають ендегенні чинники: модернізація створює

безліч системних змін – починаючи від розширеного права власності і закінчуючи корпоративним правом та фінансовими інститутами. Поділяючи таку думку, Є. П. Качан зазначає, що економічно розвинені країни дотепер здійснили перехід до високоефективного ресурсозберігаючого виробництва [13, с. 121].

Процес постіндустріалізації створив чимало нових можливостей для економічного розвитку, виявив нові шляхи розвитку, але водночас суттєво загострив старі суперечності світової економіки. Перехід від індустріального до постіндустріального суспільства відбувається через всебічний розвиток матеріального виробництва, його технічне переозброєння на базі нових технологій, зростання загального і культурного рівня трудящих, удосконалення організації праці та управління. Задоволення потреб споживачів у нематеріальній сфері не лише не зменшує, а в більшості випадків збільшує обсяги матеріальних потреб суспільства (винятком є, як правило, продукт галузей низького рівня переробки, попит на який зменшується через упровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій). Відповідно деіндустріалізація економіки не може розглядатись як рух до постіндустріального суспільства. Останнє формується за умов випереджаючого зростання інформаційної складової національного виробництва порівняно з індустріальною. Такий феномен пояснюється тим, що формування «нової економіки» тісно пов'язане з процесами глобалізації. Ілюзія відмирання «старої» економіки, місце якої посідає «нова», виникає через поширення міжсекторного поділу праці в глобальному масштабі. Практичний прояв цього процесу полягає в прагненні розвинених країн світу монополізувати розробку технологій, переносючи в країни «третього світу» низькотехнологічні, екологічно «брудні» галузі промисловості. Відбувається зміщення старих технологічних укладів на економічну «периферію» [14].

Вчені, досліджуючи процеси економічного розвитку країн світу, для економіки постіндустріального типу використовують в науковій економічній літературі терміни «інноваційна економіка», «інформаційна економіка», «високотехнологічна економіка» та «економіка знань», у зарубіжній фаховій літературі економічний розвиток постіндустріального типу називають золотим епоєю. На нашу думку, ці терміни розрізняються базисом, на основі якого формують теоретичні засади. Так, для інноваційної економіки базисом є інновації, для інформаційної економіки – інформація та інформаційні технології, для високотехнологічної економіки – високі технології, для економіки знань – знання.

Інноваційній економіці, як стверджує А. Коломієць [15], насамперед потрібні високого рівня наука, яка забезпечує створення нових технологій, система ринкової апробації та відбору найбільш економічно ефективних розробок, а також механізми організації на їх основі нових виробництв. Світовий банк відзначає, що саме «економіка знань є найвищою стадією розвитку постіндустріального суспільства» [16].

Наприкінці ХХ ст. П. Друкер про суспільство знань говорив так: «...цінності в такому суспільстві створюються «продуктивністю» та «інноваціями», що стали інструментами застосування знань до роботи. Провідною соціальною групою майбутнього суспільства будуть працівники знань, що володіють прийомами застосування знань до їх продуктивного використання» [3]. При цьому слід наголосити на нематеріальному характері знань, що дає можливість користуватися ними незалежно від того, де перебувають працівники, які володіють знаннями та генерують їх.

У контексті сучасних умов цивілізаційного розвитку актуальною є теза П. Друкера [3]: всі економіки світу повинні спеціально піклуватися про те, щоб «носії знань» працювали в університетах чи науково-дослідних лабораторіях.

Світовими лідерами в області інновацій визнані США та Швейцарія.

США вважається світовим еталоном «інноваційної економіки», оскільки є «двигуном» НДДКР (R&D) галузей та найбільш інноваційною країною в світі за такими ознаками, як:

– *рівень інноваційності*: за рейтингом Business Week за 2010 р. серед перших 50 інноваційних компаній майже половину посідають американські компанії, які створюють більше 1/3 доданої вартості в глобальній інформаційно-комунікаційній галузі та забезпечують робочими місцями кожного четвертого зайнятого в цій галузі. У 2008 р. 8 з 10 інтернет-компаній у світі були засновані в США;

– *фінансування досліджень*: загальні витрати на R&D є вищими за середній рівень по ОЕСР (2,8 % ВВП в 2008 р.), але нижчими, ніж в Ізраїлі (4,9 %), Швеції (3,8 %), Фінляндії (3,7 %), Японії (3,4 %) та Швейцарії (3,0 %). Федеральне фінансування не є єдиною рушійною силою інновацій, оскільки партнерство венчурних інвесторів та підприємців у Силіконовій долині привело до зміни бізнесу та розширення меж технологій;

– *вища освіта*: 1/3 загальної чисельності населення має вищу освіту, а університети становлять першу десятку світового рейтингу. Із 200 університетів, що ввійшли до рейтингу Times Higher Education World University 2010, 72 – вищі навчальні заклади США;

– *наукові дослідження та інновації*: у доповіді Global Benchmark 2011 відзначена ефективна співпраця між університетами та приватним сектором у світі.

До 1970-х рр. XX ст. більшість успішних інновацій фінансувалися за рахунок приватного сектора, у той час як федеральні витрати на R&D спрямовані у військовий сектор. На початку 1980-х рр. уряду США вдалося успішно змінити політику щодо зростання інноваційних процесів. Влада стимулювала дослідників і організації до комерціалізації існуючих досліджень, переспрямувавши увагу з військового сектора до комерційних рішень.

Серед країн Європейського Союзу лідером у сфері інновацій визнано Швейцарію:

– *рівень конкурентоспроможності країни в світі*: за результатами Global Benchmark Report 2011 Швейцарія посідає перше місце, випереджаючи Канаду, Австралію, США та Швецію;

– *рівень інноваційності*: Швейцарія посіла перше місце в рейтингу European Innovation Scoreboard 2009, за результатами інноваційної діяльності випереджає більшість країн ЄС-15, має високі темпи зростання (Швейцарія – 3,3, ЄС-27 – у середньому 1,8 %), 45 % зайнятого населення працює у сфері науки та техніки;

– *кількість патентів на мільйон жителів*: у 2007 р. країна отримала найбільше патентів серед промислово розвинених країн – цей показник приблизно в три рази вище (118), ніж у середньому по країнах ОЕСР (42);

– *наукові дослідження та інновації, що генеруються вищими навчальними закладами*: за рейтингом The Times Higher Education World University 2010 чотири університети країни входять у 100 навчальних закладів світу;

– *державно-приватне фінансування досліджень*: швейцарські компанії витрачають на R&D втричі більше коштів, ніж у середньому в ЄС – 27 (Швейцарія – 3,0 % ВВП, ЄС-27, в середньому 1,1 % ВВП);

– *масштаби інвестицій*: швейцарські компанії залучають 4,4 % загального обсягу інвестицій на R&D у світі.

Інноваційна діяльність країни безпосередньо пов'язана з готовністю компаній та навчальних закладів до розробки, комерціалізації і трансферу нових ідей. Систематичне впровадження інновацій (науково-технічних розробок, технологій тощо) можливо за умов раціонального поєднання урядом правового середовища і бізнес-стимулів. Рівень економічного розвитку Швейцарії не тільки свідчить про досягнення найкращих результатів у сфері інновацій, але й розвиває шляхи зрос-

тання такими темпами, що відкривають можливість подальшого сталого розвитку.

Досвід США та країн ЄС говорить про те, що для розвитку інноваційної економіки держава має дотримуватись певних правил, а саме:

по-перше, уряд країни має розробити і впровадити систему стимулів для інноваційної діяльності й гарантувати їх дотримання, оскільки саме цілеспрямована державна політика може компенсувати несприятливий діловий клімат і відсутність належної інфраструктури;

по-друге, державна підтримка має працювати в рамках ринкових відносин, стимулюючи приватні інвестиції, а не прагнути замінити фінансовий ринок. Наприклад, у Фінляндії дотації для новаторів формуються через приватне венчурне фінансування, в Ізраїлі сформована індустрія венчурного капіталу з початковим вкладенням державних коштів та іноземних інвестицій;

по-третє, державна політика має сприяти зв'язкам між новаторами і підприємствами, а також допомагати вченим розширювати міжнародне співробітництво в сфері комерціалізації науково-технічних розробок.

З урахуванням провідного досвіду розвинених країн, особливо США та Швейцарії, система, що дозволить генерувати та реалізовувати інтелектуальні можливості працівників, повинна базуватися на комерціалізації науково-технічних розробок. Як зазначається в Доповіді Світового банку «Розширюючи горизонти інновацій. Переосмислення ролі держави в країнах з перехідною економікою в регіоні Європи та Центральної Азії» [17], саме впровадження інновацій та освоєння нових технологій визнаються основними джерелами економічного зростання як для країн із перехідною економікою, так і для розвинених країн. Для регіону характерний високий рівень освіти та розвитку фундаментальних наук, що створює основу для комерційних інновацій. Проте, як і раніше, відсутня дуже важлива сполучна ланка – перехід від визначальних наукових досягнень до економічно виправданого впровадження (комерціалізації) інновацій у господарську практику.

За оцінками західних експертів [18, с. 464], Україна визнана однією зі світових держав, яка має високий інтелектуальний потенціал вартістю близько 80 млрд дол. США, що дає загальне уявлення про величину нереалізованих можливостей у даній сфері. Про стратегічне значення наукових та науково-технічних програм для перспективного розвитку України наголошується в «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» [19]. Саме на науковців покладається завдання щодо виходу України до числа передових науково-технічних держав. Більшість об'єктів інтелектуальної власності створюється на кафедрах та в лабораторіях вищих навчальних закладів, де накопичено досить значний інтелектуальний потенціал України. Виокремлені певні напрями інноваційної діяльності, що можуть забезпечити технологічний прорив країні, втім залишаються поза увагою проблеми з комерціалізації та трансферу науково-технічних розробок.

Вітчизняні й іноземні вчені в наукових працях розкривають сутність «комерціалізації», її відмінність від інших споріднених понять (трансферу) й визначають її місце та значення в інноваційному розвитку країни.

Термін «комерціалізація» (англ. commercialize) відповідно до World English Dictionary [20] трактується як процес, що перетворює рекламу в ціль, методи та використовується для отримання прибутку.

Колектив російських учених під керівництвом Н. І. Комкова пропонує під «комерціалізацією» розуміти процес виділення коштів на інновації і поетапний контроль за їх витратою, включаючи оцінювання і передачу завершених та освоєних у промислових умовах результатів інноваційної діяльності [5].

Л. І. Федулова [7] уточнює термін «комерціалізація», визначаючи його як процес трансформації новітніх технологій у комерційно привабливі продукти, під час якого постає питання про виникнення і захист інтелектуальної власності.

О. М. Ляшенко [6], досліджуючи сутність терміна «комерціалізація», доходить висновку, що це будь-яка діяльність, спрямована на генерування доходу від використання результатів наукових досліджень, умінь і навичок, набутих від володіння певною технологією. При цьому основною формою комерціалізації технологій є практичне використання прав на інтелектуальну власність з метою отримання вигоди.

Що стосується закріплення терміна «комерціалізація» в чинному українському законодавстві України, то в ньому цей термін відсутній – його замінено фразою: «залучення інтелектуальної власності до господарського обороту».

Отже, комерціалізація – процес упровадження нового продукту, методу виробництва або технології на ринку. Фактично запуск нового продукту є заключним етапом його розробки – це той етап, на якому буде витратитися найбільше коштів на рекламу, стимулювання збуту та інші маркетингові заходи. Комерціалізацію потрібно відмежовувати від продажу, маркетингу та розвитку бізнесу.

Результатами інноваційної діяльності, залежно від суб'єкта господарювання, можуть бути нова продукція (послуга), технологія виробництва, науково-технічна розробка. Приміром, для вищих навчальних закладів та науково-дослідних інститутів це науково-технічні розробки, які являють собою згенеровані наукові знання під час системної роботи з певного напрямку (певної проблематики).

І. О. Совершина та С. Ю. Бут розуміють під комерціалізацією розробок права на об'єкти інтелектуальної власності і трактують це поняття як «організацію руху інтелектуального капіталу, взаємовигідні дії всіх учасників процесу створення ринкового продукту із об'єктів інтелектуальної власності з метою отримання прибутку» [10, с. 28].

Комерціалізація науково-технічних розробок є процесом передачі навичок, технологій, методів виробництва, зразків виробництва між державою, університетами, науково-дослідними організаціями та бізнесом, які в подальшому використовуються в нових продуктах, процесах, матеріалах або послугах, з метою отримання прибутку. Вона тісно пов'язана з передачею знань.

Дослідження сукупності тлумачень терміна «комерціалізація науково-технічних розробок», що розроблені вітчизняними й закордонними вченими, дає змогу сформулювати власне визначення даного терміна. Так, під комерціалізацією науково-технічних розробок пропонуємо розуміти процес впровадження ідеї щодо інноваційної продукції, послуг чи технології у практичну діяльність суб'єктів господарювання різних рівнів управління з метою отримання прибутку та задоволення суспільних потреб, підвищення рівня добробуту населення. При цьому під час комерціалізації науково-технічні розробки як об'єкти інтелектуальної власності мають охоронятися відповідними документами й бути захищені від порушення прав власників.

Комерціалізацію науково-технічних розробок потрібно відмежовувати від поняття «трансфер науково-технічних розробок», що передбачає лише передачу науково-технічної розробки реципієнту, який і здійснює її освоєння, не завжди маючи на меті отримання прибутку. Таким чином, комерціалізація науково-технічних розробок спрямована на отримання комерційного результату і починається з моменту виявлення перспектив комерційного використання нової розробки, а завершується реалізацією розробки (технології, отриманого з її допомогою товару чи наданої послуги) на ринку і отриманням комерційного ефекту.

Комерціалізація наявної науково-технічної розробки на ринку технологій включає в себе безпосередньо процес комерціалізації науково-технічних розробок у взаємодії з потребами і вимогами ринку, з обов'язковим урахуванням

компонентів підтримки, що сприяють цьому процесу, і отримання комерційного ефекту.

Для управління процесом комерціалізації науково-технічних розробок необхідно окреслити об'єкт та суб'єкт. До об'єктів комерціалізації науково-технічних розробок належать продукція, технології та інтелектуальні послуги (рис. 1).

Рис. 1. Види об'єктів комерціалізації науково-технічних розробок

Суб'єктами комерціалізації науково-технічних розробок є дослідні університети, науково-дослідні інститути та організації, державні органи виконавчої влади та суб'єкти господарювання – підприємства, організації (рис. 2).

Рис. 2. Суб'єкти комерціалізації науково-технічних розробок

Процес комерціалізації складається з трьох основних аспектів: 1) відбір ідей, оскільки для отримання одного чи декількох продуктів компанії необхідно переглянути чимало ідей; 2) поетапний процес, кожен з яких має основні цілі та стадії; 3) з початкових етапів потрібно залучити основні зацікавлені сторони, включаючи клієнтів. Узагальнений вигляд процесу комерціалізації наведено на рис. 3.

Рис. 3. Процес комерціалізації науково-технічних розробок

Вітчизняні та зарубіжні науковці постійно наголошують на важливих функціях університетів у побудові національної інноваційної системи [8, 11, 12]. Вони зазначають, що сучасний університет – це вже не тільки вища школа плюс наукові дослідження, але й складна багатофункціональна структура, яка здійснює освітнянську, наукову, інноваційну діяльність, що робить реальний внесок у соціально-економічний розвиток регіону, країни [12]. На думку М. П. Федорова [11], постіндустріальна економіка, заснована на знаннях, ставить перед університетом триєдине завдання, що включає підготовку спеціалістів, проведення наукових досліджень, комерціалізацію результатів НДДКР.

Колективом вітчизняних науковців (П. Г. Перерва, А. В. Косенко, О. П. Косенко) [9] розроблено організаційно-економічний механізм комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у вищих навчальних закладах на основі функціонального підходу та визначено його складові: організаційні процеси; процеси техніко-економічного обґрунтування; процеси визначення ринкової відповідності об'єктів інтелектуальної власності потребам споживачів; процеси правового забезпечення. Безпосередньо до процесу комерціалізації належать тільки процеси визначення ринкової відповідності об'єктів інтелектуальної власності потребам споживачів, тобто процеси з дослідження ринку. Інші три складові механізму комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності є не менш важливими, оскільки забезпечують ефективну реалізацію власне процесу комерціалізації або трансферу.

Розроблена колективом учених [9] організаційна модель комерціалізації і трансферу об'єктів інтелектуальної власності передбачає створення у вищому навчальному закладі або за його межами спеціального підрозділу, до функцій якого необхідно ввести завдання, яке безпосередньо відтворює функції комерціалізації або трансферу об'єктів інтелектуальної власності в цьому вищому навчальному закладі. Це дозволяє цілеспрямовано (функціонально) займатися питаннями комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та підвищенням ефективності даного процесу.

Вважаємо, що «спеціальний підрозділ» вищого навчального закладу може бути організовано як центр із комерціалізації науково-технічних розробок, головним завданням якого визнано об'єднання зусиль науки, виробництва та інвесторів з метою просування інноваційних технологій на ринок, посилення конкурентоспроможності національної економіки. Саме такі центри стимулюють інноваційну діяльність вищих навчальних закладів та реалізують нову для них функцію – доведення досліджень до конкретних технологічних рішень. Отже, вищий навчальний заклад, базуючись на освітніх послугах та наукових дослідженнях, за активної підтримки інноваційного підприємництва може перейти на якісно новий рівень розвитку – «університету нової генерації».

На наш погляд, для успішної комерціалізації науково-технічних розробок науковцям університетів слід взяти участь у розробці й забезпеченні здійснення у визначеному порядку заходів щодо:

- підтримки утворення об'єктів інноваційної інфраструктури за участю вищих навчальних закладів, наукових та науково-дослідних установ;
- посилення вимог до результативності науково-дослідної та інноваційної діяльності університету;
- підвищення фінансової автономії вищих навчальних закладів і науково-дослідних інститутів;
- визначення особливості використання бюджетними науковими установами та вищими навчальними закладами коштів, одержаних від надання ними платних послуг у сфері наукової і науково-технічної діяльності;
- створення фонду сприяння розвитку малих підприємств у науково-технічній сфері для надання державної фінансової підтримки інноваційної діяльності новостворених малих підприємств.

Незважаючи на постійне генерування нових проривних та нетрадиційних ідей дослідними університетами, науково-дослідними інститутами й організаціями, в Україні залишається низьким попит на науково-технічні розробки. Низькими є обсяги державного замовлення на новітні технології, які щорічно становлять близько 1 % бюджетного фінансування наукової сфери. Венчурне фінансування в Україні не отримало належного розвитку. За практичної відсутності венчурного капіталу вітчизняного походження зарубіжні венчурні фонди здебільшого не зацікавлені в розвитку ризикових проєктів і кошти спрямовують переважно в проєкти традиційних напрямів.

Серед причин, що перешкоджають комерціалізації науково-технічних розробок в Україні, можна виділити такі: 1) недостатній розвиток інноваційних процесів, що гальмує участь країни в міжнародному обміні технологіями; 2) непослідовність у проведенні та низька ефективність державної науково-технічної та інноваційної політики; 3) недосконалість вітчизняного законодавства щодо визначення та захисту прав інтелектуальної власності учасників інноваційного процесу.

Л. І. Федулова [7, с. 123] наводить шляхи подолання низького рівня комерціалізації науково-технічних розробок (результатів фундаментальних і прикладних наукових досліджень) в Україні:

- формування механізму і моніторинг процесу централізованого фінансування інновацій з високим потенціалом комерціалізації;
- розробка і впровадження гнучких форм державної підтримки інноваційних проєктів, що конкретизують усі стадії життєвого циклу інновацій і статус виконавців;
- раціональне використання передового світового досвіду комерціалізації технологій, включаючи диверсифікованість науково-промислових об'єднань, створення багатогалузевих відомчих партнерств, кластеризацію економіки, стимулювання процесів споживання нових продуктів і послуг.

Однак, на наш погляд, більш точну відповідь на питання «Чому немає попиту на наукові інноваційні здобутки в Україні?» надає В. М. Геєць: «... немає через те, що економічна і політична модель, яка сьогодні функціонує в Україні, не формує цього попиту. Навіщо займатися клопіткою справою інновацій, якщо можна завезти контрабанду, якщо можна отримати неконтрольований доступ до ресурсів, якщо можна отримати відтак, і таке інше» [19, с. 38].

Ключову роль у стимулюванні комерціалізації науково-технічних розробок має відігравати держава. Державна політика у напрямку активізації господарюючих суб'єктів щодо комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності повинна бути спрямована на розробку стимулів для приватних суб'єктів підприємництва, стимулювання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, що в результаті приведе до збільшення податкової бази та надходження коштів до державного бюджету.

Таким чином, для активізації процесу комерціалізації науково-технічних розробок необхідно формувати попит на такі ідеї з боку держави, використовуючи нормативно-правові, економічні та адміністративні інструменти стимулюючого характеру. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці пропозицій щодо вирішення проблем законодавчого плану в галузі управління інтелектуальною власністю університетів, створення ними малих інноваційних підприємств і механізму розподілу прибутку від комерціалізації університетських розробок.

Бібліографічні посилання

1. **Phelps E.S.** Macroeconomics for a Modern Economy: Prize Lecture (8.12.2006) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nobelprize.org/> – Community of Nobel Prize

2. **Манцуров І. Г.** Статистика економічного зростання та конкурентоспроможності країни: монографія / І. Г. Манцуров. – К. : КНЕУ, 2006. – 392 с.
3. **Drucker P.F.** Post capitalist society: Book summary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vedpuriswar.org/book_summary/post_capitalist.html
4. **Сгорова Т.** Проблеми комерціалізації науково-технічних розробок / Т. Сгорова // Інтелектуальна власність. – 2001. – № 12. – С. 23–25.
5. **Комков Н. И.** Требования и условия оценки эффективности бизнес-инноваций в условиях рыночной конкуренции / Н. И. Комков, Г. Г. Балаян, Н. Н. Бондарева // Науч. тр. ИМП РАН; под ред. А. Г. Коровкина. – М. : Макс-Пресс, 2005. – С. 38–44.
6. **Ляшенко О. М.** Комерціалізація та трансфер технологій: категорії та методи інноваційної діяльності / О. М. Ляшенко // Інноваційна економіка: всеукр. наук.-виробничий журн. – 2010. – № 4. – С. 8–13.
7. **Федулова Л. І.** Правові умови забезпечення комерціалізації результатів науково-технологічної діяльності на регіональному рівні / Л. І. Федулова // Вісник Нац. юрид. академії України ім. Ярослава Мудрого. – 2011. – № 2. – С. 122–134.
8. **Журавлев В. А.** Классический исследовательский университет: концепция, признаки, региональная миссия / В. А. Журавлев // Университетское управление: практика и анализ. – 2000. – № 2. – С. 25–31.
9. **Перерва П. Г.** Розвиток організаційних структур трансферу технологій в ВНЗ (комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності) / П. Г. Перерва, А. В. Косенко, О. П. Косенко // Механізм регулювання економіки. – 2009. – № 4, т. 2. – С. 147–154.
10. **Совершина І. О.** Шляхи комерціалізації університетських розробок: проблеми і вирішення / І. О. Совершина, С. Ю. Бут // Інноваційна економіка. – 2011. – № 6. – С. 28–34.
11. **Федоров М. П.** Роль университетов в инновационной экономике / М. П. Федоров // Инновации. – 2007. – № 2. – С. 71–75.
12. **Чупров А. Н.** Университет как базовая структура интеграции образования, науки и производства / А. Н. Чупров // Материалы Первого инновационного форума Содружества независимых государств «Международное инновационное развитие и инновационное сотрудничество: состояние, проблемы и перспективы» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://iee.org.ua/ru/detailed/news/28>
13. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: навч. посібник; за ред. С. П. Качана. – К. : ВД «Юрид. книга», 2005. – 704 с.
14. **Яценко Н.** Инновационное развитие: венгерский опыт и украинские реалии / Н. Яценко, Ю. Сколотяный // Зеркало недели. – 2007. – № 5.
15. **Коломісць А.** Шлях інновацій? Пріоритети технологічної незалежності та виживання національної економіки // Дзеркало тижня. – 2011. – № 14. – С. 10.
16. Building Knowledge Economies: Opportunities and Challenges for EU Accession Countries: Final Report of the Knowledge Economy Forum. – P., 2002, February 19–22.
17. Розширюючи горизонти інновацій. Переосмислення ролі держави в країнах з перехідною економікою в регіоні Європи та Центральної Азії: доповідь Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wb.org – World Bank.
18. **Зинов В. Г.** Управление интеллектуальной собственностью / В. Г. Зинов. – М. : Дело, 2003. – 512 с.
19. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд. Г. О. Андрощук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. – К: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.
20. Commercialize [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dictionary.reference.com/browse/commercialize> – World English Dictionary.

Надійшла до редколегії 1.02.2012 р.